

1. Obiekt 79/3

KLASZTOR BERNARDYNÓW

2. Czas powstania

1 poł. XVII w.,
1 poł. XVIII w.

3. Miejscowość

KIELCE KARCZÓWKA

4. Adres

Kielce
Karczówka

Nr hipoteczny
Nr działki

5. Przynależność administracyjna

Województwo Kielce
Gmina Kielce

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Kielce - Góra św. Karola

7. Przynależność administracyjna 1.VI.1975 r.

Województwo kieleckie
Powiat Kielce

8. Właściciel i jego adres

Kuria Diecezjalna w Kielcach

9. Użytkownik i jego adres

Parafia rzym.-kat. pw. św. Karola
Boromeusza, Stowarzyszenie Apostol.
Katolickiego, Księża Pallotyni

10. Rejestr zabytków

Nr A-257

data 23.06.1967

12. Historia obiektu, autorzy, określenie stylu

Klasztor zbudowany został w powiązaniu z istniejącym kościołem na Karczówce, wzniesionym w 1628 r. z fundacji bpa Marcina Szyszkowskiego, (przy kościele powstała parafia) 2.VIII.1631r. Z woli bpa fundatora kościoła erygowano tu klasztor bernardynów i rozpoczęto budowę. Intencją bpa Marcina Szyszkowskiego było by bernardyni sprawowali opiekę duszpasterską nad górniczą ludnością okolic Karczówki. Kościół przestał pełnić funkcję parafialną, stał się klasztornym. Klasztor wzniesiono wokół wirydarza od str. lewacji wsch. kościoła. Wirydarz obiegały sklepione krzyżowo kruzganki. Skrzydło zach. posiadało jedynie kruzganek, w jego ciąg włączono wieżę-dzwonnice. Między elewacji wsch. i kruzgankiem powstał sklepiony przedsionek. Skrzydła wsch., pn., i pd. posiadały cele z wejściami z kruzganka. Na zakończeniu wsch. skrzydła w cz. pd. (cz. podpiwniczonego) ulokowano refektarz ze sklepieniem kolebkowym zdobionym stiukami w stylu kalisko-lubelskim. Skrzydło pn. podpiwniczone mieściło mieszkanie prowincjała. Od str. skrzydła wsch. założono dziedziniec gospodarczy zabudowany z trzech stron. W skrzydle wsch. od str. podwórza gospodarczego wybudowano kuchnię, ze sklepieniem wspartym na czterech filarach arkadowych. Okna półkoliste od str. wirydarza oświetlały kruzganki. Wzdłuż elewacji pd. klasztoru prowadziło wejście do kościoła. Kościół i klasztor otoczone zostały murem pełnym powiązanym ze skrzydłem wsch. gospodarczym od pd. i otaczającym także teren ogrodu, zlokalizowanego na pn. zboczu wzgórza. Całe założenie powstało najprawdopodobniej do poł. XVII w., z późniejszymi XVIII w. uzupełnieniami. Autor projektu klasztoru nie jest znany, obiekt wzniesiony został w stylu wczesno-barokowym. Bernardyni osadzeni na Karczówce prowadzili liczne funkcje duszpasterskie, kaznodziejskie, byli spowiednikami w licznych parafiach, a klasztor pełnił rolę ośrodka rekolekcyjnego bernardynów i nie tylko (zw. Conventus Recollectus Kielcensis ad sedes Caroli Borromaei). Zamieszkiwali tu także klerycy bernardyńscy przygotowujący się do święceń kapłańskich (działalność dydaktyczna w powiązaniu z Seminarium Duchownym w Kielcach). Na Karczówce odbywały się liczne odpusty (kult św. Barbary, św. Antoniego, św. Tekli, M. Bożej, Męki Pańskiej). Było to miejsce uroczystych procesji eucharystycznych. W XIX w. zakonnicy z Karczówki wyróżniali się patriotyczną postawą i działalnością spiskową. W 1864 r. nastąpiła w ramach represji popowstaniowych - kasata klasztoru. W tym okresie stan zachowania zespołu pogorszył się, zniszczone było gontowe pokrycie, schody i wnętrze. W k.XIX w. rozpoczęto remont kościoła, natomiast nie prowadzono poważniejszych prac w klasztorze. W 1911 r. klasztor zakupiło Towarzystwo Dobroczynne i rozpoczęło remont dachów. Od 1918 r. klasztor przejęły Siostry Służebniczki Najświętszego Serca Jezusa.

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

SYTUACJA: klasztor usytuowany po wsch. str. kościoła, na szczycie wzgórza Karczówka (339 m.n.p.m.), które łagodnie opada w kierunku wsch. Częściowo (od str. pn., pd. i zach.) wzgórze jest zalesione (stanowi rezerwat przyrody). Klasztor poprzez drogę prowadzącą przez dziedziniec gospodarczy i główną bramę w dół i przecinającą ulicę Poklasztorną, a dalej ulicą Karczówkowską połączony jest z miastem. Podnóże wzgórza obiegają ul.: Bernardyńska, Św. Barbary i Poklasztorna. Zabudowa mieszkalna skupiona przy tych ulicach ma charakter „domów w ogrodzie”.

MATERIAŁ I KONSTRUKCJA: klasztor murowany z kamienia na zaprawie wapiennej, tynkowany z zewnątrz i wewnątrz. Więźba dachowa drewniana, dachy strome nakryte blachą miedzianą, w połaciach lukarny (współczesne). Skrzydła wsch. i pn. dwukondygnacyjne (dolną stanowią wysokie piwnice, wykorzystano spadek terenu). Sklepione są cele i kruzganki oraz refektarz. Podłogi drewniane i posadzki kamienne, w kruzgankach marmur w tzw. „mozaikę” (współczesne), schody kamienne i drewniane, stolarka okienna drewniana, w kruzgankach drewniane portale do cel. W refektarzu drewniana boazeria malowana.

RZUT: skrzydła klasztorne usytuowane są w czworobok wokół prostokątnego dziedzińca wirydarza, naroże pn.-zach. jest wysunięte przed elewację. W skrzydle wsch. na osi od str. dziedzińca gospodarczego jest kwadratowy aneks (d. kuchnia z obecnie nadbudowanym piętrem) a skrzydło pn. od str. ogrodu prostokątne (d. ustęp klasztorny wsparty pierwotnie arkadami). Od strony wirydarza kruzganki sklepione, z półkolistymi oknami na stronę wirydarza, połączone w skrzydle pn., wsch. i pd. z mieszkalnymi celami sklepionymi kolebkowo-krzyżowo. W skrzydle wsch. przy narożu pd. sala refektarza na planie wydłużonego prostokąta, z dekoracją stiukową ramową na sklepieniu kolebkowym z lunetami. W części zach. w skrzydło klasztorne włączona wieża dzwonnica (w przyziemiu ob. kaplica). Skrzydło to mieści tylko kruzganek, przylega do poprzecznego przedsionka przed wejściem do kościoła, fragment cz. pd. do kruchty wejściowej.

BRYŁA: złożona, zbudowana z obiektów prostopadłościennych powiązanych w czworobok, nakrytych stromymi dachami z aneksami w skrzydłach pn. i wsch. Nad dachami klasztoru góruje, osadzony na wyższej, kwadratowej kondygnacji wieży ażurowy hełm z blachy miedzianej, o bogatej formie architektonicznej.

ELEWACJE: proste, tynkowane, bez podziałów architektonicznych, zwieńczone profilowanymi gzymsami. Otwory okienne proste, od str. wirydarza półkoliste

WNĘTRZE: proste bez wystroju poza refektarzem o sklepieniu zdobionym stiukami typu kalisko-lubelskiego i ścianach z boazerią z malowaną galerią portretów zakonników bernardyńskich XVIII w. Ponadto w kruzgankach drewniane portale wejść do cel, na ścianach obrazy z XVIII w.

Klasztor jest wyposażony w instalacje: elektryczną, wod.-kan., co, odgromową.

c.d. historii:

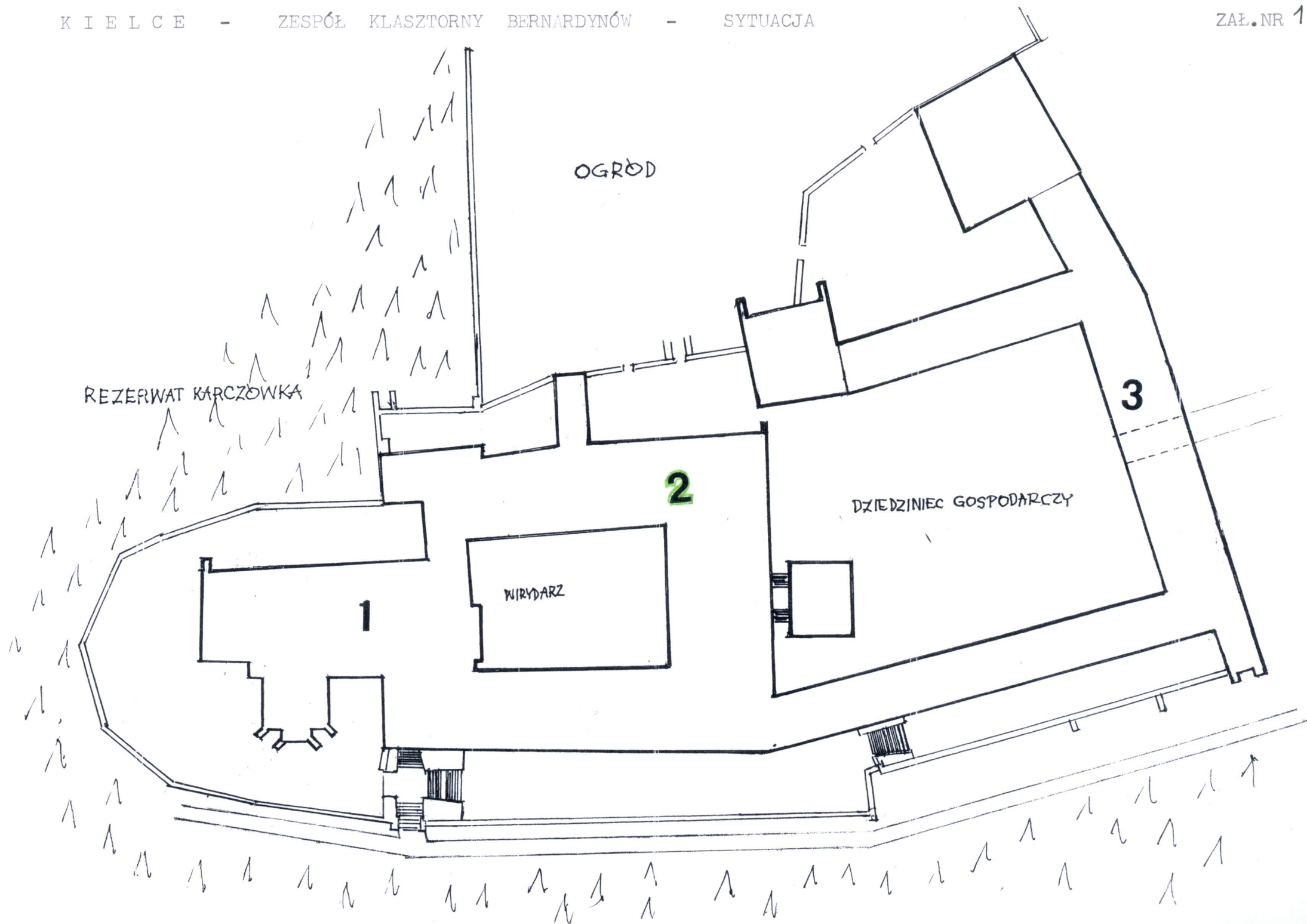
Przeprowadzono w okresie międzywojennym szereg prac remontowo-konserwatorskich w klasztorze. W 1922 r. kościół na Karczówce stał się filialnym. W klasztorze czynna była drukarnia katolicka.

W 1939 r. istniała tu ponownie parafia. Klasztor został uszkodzony pociskami w trakcie działań II wojny światowej, zniszczenia usuwane były w okresie powojennym. (W czasie II wojny światowej AK drukowała tu ulotki.)

W 1957 r. obiekt został przekazany księżom ze Stowarzyszenia Apostolska Katolickiego zw. palotynami, którzy są tu do aktualnie.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
8643,5 m³	729,7m²	klasztor	klasztor
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja 1946 zakupiono gont na reperację pokrycia gontowego i więźby dachowej ze środków przyznanych przez Wydział Ochrony. 1948 Siostry Sercanki pokryły częściowo koszt prac remontowych klasztoru i muru ogrodzeniowego. 1958 Ks. Palotyni uzupełnili ściany działowe cel. W korytarzach położono posadzkę marmurową (tzw. Mozaikę z łomu). Wykonano klatkę schodową ogniotrwałą na strych i do piwnic. Założono instalację wod.-kan. i c.o., poprawiono inst. elektryczną. 1959 Zgoda WKZ na wymianę pokrycia na budynkach klasztornych z gontowego na dachówkę. 1958-62 wykonano mur oporowy pn. i wyrównano dziedziniec wewnętrzny 1961 samowolne powiększenie okien w elewacji podwórzowej, przekształcenie muru od str. pn. 1962 remont więźby dachowej. 1964 i 1965 ekspertyza dot. remontu dachu dot. kontynuacji remontu i zalecenie odwodnienia. 1969 samowolne rozpoczęcie robót remontowych i wstrzymanie prac przez WKZ. 1976 reperacje murów ogrodzeniowych, uzupełnienie pokrycia gontowego. 1985 adaptacja bez uzgodnienia z WKZ stodoły na kaplicę. 1988 kontynuacja remontu więźby i pokrycia (blacha miedziana). 1991 samowolna zmiana projektu dachu, wprowadzenie i ustawienie lukarn w połaci pd. skrzydła pd.		19. Stan zachowania Obiekt po remoncie, wymaga stałej kontroli i bieżących napraw.	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Uporządkowanie sprawy odpływu ścieków z klasztoru, skażenia więźby.	

<p>21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)</p> <p>Archiwum Prowincji Ojców bernardynów w Krakowie Rkps M-13, M-24, 25, 27, 28. Archiwum Diecezji Kieleckiej Akta z XIX w., sygn. Ok.-1b/1, Ok.-1b/11 i 13; Akta konsystorskie nr 724. Archiwum Państwowe w Kielcach:</p>	<p>24. Uwagi różne</p>
<p>Akta WKZ korespondencja 1945-49, sygn. 128; Akta WKZ sygn. 395 i 400; Akta Dyrekcji Ubezpieczeń nr 57. Korespondencja WKZ w Kielcach Archiwum PSOZ Kielce Karczówka.</p>	<p>25. Opracował</p> <p>Tekst Janusz Wic, 1996 r.</p> <p>Plany, rysunki Janusz Wic, 1996 r.</p> <p>Zdjęcia fotogr. Janusz Wic, 1996 r.</p> <p>Miejsce przechowywania negatywów</p> <p>Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego</p>
<p>22. Bibliografia</p> <p>Adamczyk A., Architektura zespołu klasztornego na Karczówce [w:] Karczówka, historia, literatura, architektura, przyroda. Kielce 1995. Adamczyk A., Studium historyczno-urbanistyczne Kielc kościół, klasztor bernardynów na Karczówce, Kielce 1988, mps, archiwum PSOZ Kielce. Katalog Zab. Sztuki w Polsce, t3., woj. Kieleckie, pod red. J. Łoziński i B. Wolff z. 4, pow. kielecki, W-wa 1957. Miłobędzki A., Architektura regionu świętokrzyskiego w XVII w. [w:] Roczn. Muzeum Świętokrzyskiego, IX. Kraków 1975. Olszewski D. Wspólnoty bernardynów i palotynów na Karczówce. Zarys historii [w:] Karczówka, historia, literatura, architektura, przyroda, Kielce 1995. Piasecka A., Kronika prac remontowo-konserwatorskich zrealizowanych w zespole kościoła i klasztoru bernardynów na Karczówce w l. 1945-93 [w:] Karczówka, historia, literatura, architektura, przyroda. Kielce 1995. Pazdur J., Dzieje Kielc do 1863 r. t.I., Warszawa-Wrocław-Kraków, 1962. Sobiecka Z., Pobernardyński zespół kościelno-klasztorny na Karczówce [w:] Rocznik Muzeum Świętokrzyskiego, Świętokrzyskiego.8. Kraków 1973. Zdanowski J., Karczówka pod Kielcami, Kielce 1928.</p>	<p>26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)</p>
<p>23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, sygnatura i miejsce przechowywania)</p> <p>Zbiory fotografii: Muz. Narodowego w Kielcach; PSOZ w Kielcach; Ośrodek Badań i Studiów Krajobrazu Kulturowego; Związku Polskich Artystów Fotografików w Kielcach.</p>	<p>27. Załączniki 3</p> <p>Wkładka</p>

1. Miejscowość

K I E L C E
Karczówka

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

klasztor bernardynów

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) zdjęcia fotograficzne

Elewacja północna

Elewacja wschodnia w centrum budynek
d. kuchni.Elewacja wschodnia w cz. północnej,
od pld . . . budynek d. kuchni.Wkładkę założył:
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

Wzór ODZ 1978 r.

Elewacja zachodnia od strony
wirydarza - skrzydło wschodnie.

Elewacja południowa skrzydła północnego
z lewej- fragment wieży i elewacji wschodniej
skrzydła zachodniego.

